

פניני הדרך היומי

לקט פנינים יקרים ונחמדים על סדר הדרך היומי

יבמות מח-נד | פרשת קדשים | גליון מס' 121

דף מח. פסוק

עבד איש ולא עבד אשה - פירש"י בתמ"י, ואשה שקנתה עבדים ולא מלוו מ"י לא הו"ו כשאר עבדים.

ובמנחת חינוך (מצוה י"ז אות כ"ד) תמה ל"ל נימא באמת דמילת עבדיו מעכב באיש ולא באשה, דהא הו"ל מ"ע שהזמן גרמא.

וכתב לתרץ על פי מה שייסדו האחרונים שרק מצות עשה שהזמן גרמא שהוא בקום ועשה, כגון תקיעת שופר ונטילת לולב וישיבת סוכה נשים פטורות, אבל מ"ע שהזמן גרמא שהיא בשב ואל תעשה הו"ל כלא תעשה שהזמן גרמא, שהנשים מחוייבות בו, והכא הו"ל מ"ע שהזמן גרמא שבשוא"ת, דהיינו שלא לאכול הקרבן פסח אם עבדו אינו מהול, ולכן ה"ז נוהג גם בנשים.

עוד כתב לתרץ דכיון דהנשים מחוייבות בקרבן פסח, והרי זה סניף מדיני הפסח, וא"כ חייבות בו כמו שחייבות בשאר דיני הקרבן פסח ע"ש.

דף מח: פסוק

הא מה אני מקיים וינפש בן אמתך בעבד ערל והגר זה גר תושב - פירש"י שקיבל עליו שלא לעבוד ע"ז ואוכל נבלות והזהירו הכתוב על השבת.

ותמוהו התוס' דא"כ נפיש ליה מושבע מצוות ובמסכת ע"ז משמע דבקבלת ז' מצוות נקרא גר תושב.

הגרי"ש כהנמן זצ"ל גאב"ד דפוניבו: [דברי הרב ח"א סל"ז וע"ש ח"ב ליקוטים אות י"ד] תירץ דגר תושב מקבל עליו לשמור את אותן ז' מצוות כישראל וכדמשמע בלשון הרמב"ם (מלכים פ"ח ה"א) שכתב בדין גר תושב והוא שיקבל אותן ויעשה אותן מפני שצוה בהן הקדוש ברוך הוא "בתורה", וכתב דישראל מוזהר על ע"ז גם מצד שמצווה להאמין בה' ולעבדו וע"י הע"ז הרי הוא כופר בהקב"ה, והנה קי"ל דהמחלל שבת הוא כעובד ע"ז והיינו משום דשבת הוא זכר למעשה בראשית והמחלל את השבת ככופר במעשה בראשית. ונמצא די"ל דע"י קבלת הגר תושב שלא לעבוד ע"ז כדן תורת ישראל כלול בזה שלא יחלל את

השבת שלא יכפור במעשה בראשית. ומעתה אין עליו רק שבע מצוות אלא דע"י איסור ע"ז הוא מצווה גם על שבת.

וכתב דבזה מיושב הא דאיתא (לעיל מז ב) דנעמי אמרה לרות דאסיר לן ע"ז והרי גם עכו"ם מוזהר שלא לעבוד ע"ז. ולהנ"ל ניחא דאיסור ע"ז של גר תושב כולל יותר מאיסור ע"ז של הגוים.

דף מט. פסוק

שמעון התימני אומר וכו' - הרמב"ם (בסוף הקדמתו לפירוש המשנה) מונה את שמותיהם של שלושים ושבעה תנאים המוזכרים במשנה פעם אחת בלבד. ראשונים ואחרונים רבים עסקו בכך, אחר שמצאו כי יש משלושים ושבעה תנאים אלה שהוזכרו יותר מפעם אחת ומאידך יש תנאים שזכרו פעם אחת בלבד והרמב"ם אינו מצייןם. הדברים הגיעו לידי כך, שבעל ה"חיות יאיר" (שו"ת "חוט השני" סימן י"ט) כותב, כי מכאן יש לדעת שאפילו מזכרונם של גדולים שבגדולים עלולים להשמט ידיעות, בין השמות שמונה הרמב"ם נזכר גם שמעון התימני ממשנתו, ונשאלת תמיה גדולה, הרי שמעון התימני נזכר גם בתענית (י"ט ע"א) וגם במסכת ידים (פ"ג מ"א).

עונה על כך הגאון ר' ראובן מרגליות זצ"ל (בספרו מרגליות הים על סנהדרין י"ז ע"ב) באופן נפלא: שני שמעון התימני היו, האחד הוא שמעון התימני והשני הוא שמעון התימני; במסכת יבמות מדובר בשמעון התימני, הוא אכן מוזכר פעם אחת בלבד. ואילו במסכתנו ובמסכת ידים, מדובר בשמעון התימני.

אין זה השערה בעלמא. בכתב יד קדום של המשניות הגירסה בגמ' תענית הנ"ל ובמסכת ידים היא "שמעון התבני" (ראה שינויי נוסחאות במשניות ע"ג פירושים בתענית, וראה תו"ט בשם הר"ש בידים שם). פשר הדבר, כי העיר תמנה שבארץ ישראל כונתה גם "תבנה", כפי שהוכח על ידי חוקרי עתיקות (ראה שינו"ס שם). רק במשנה כאן ביבמות מדובר בשמעון התימני, וזהו שכתב הרמב"ם כי הוא נזכר במשנה פעם אחת בלבד.

כך לישראל, שבזה יורה להם כמה גדולה אהבתם בעיני אדון הכל יתברך, רק שבאמת אמר הקדוש ברוך הוא למלאך: רצוף פה, דהינו העונש שהיה לבסוף ולא נגיעה לבד. ונגיעת המלאך לא היה שיתכפר לגמרי ע"ז, רק שבזה יתלו לו עד לבסוף. כענין שאמרו יסורין תולין ומיתה ממרקת, והעד נכון לזה, שאמר לו המלאך לאחר שכבר נגע בהרצפה על שפתיו, כמו שכתב הזה נגע זה וגו' וסר עונך וחטאתך תכפר לשון עתיד, וכמו וסרה קנאת אפרים (ישעיה יא, יג) וכן כן תכפר הוא לשון עתיד. להורות שעדיין לא נתכפר לו לגמרי, רק שעתה ע"י נגיעת הרצפה מתחיל הכפרה, ולבסוף יוסר העון על ידי הרצפה זה ולא גילה לו המלאך כונת הקדוש ברוך הוא בזה א"נ אפשר לומר: וסר עונך הינו המקטרג שנברא מאותו עון שלא יקטרג עליו, וכמו שמצינו כיוצא בזה אצל דוד שהשיבו הנביא (שמואל ב, יב יג) גם ה' העביר חטאתך הינו המקטרג כמו שבארו חז"ל. ועצם החטא נמחל לו להנביא לבסוף. וזהו שכתב וחטאתך תכפר, לשון עתיד. ויותר נכון כתירוץ ראשון שכתבנו.

❧ דף נ. טו

אמרו לו לר"ע הרי הוא אומר והוספתי וכו' אמר להם משלו הוסיפו לו- והקשה המהרש"א למה לא תירץ ר' עקיבא שהמלך חזקיהו קיבל שנותיו מאדם אחר כמו שהגמרא אומרת בחגיגה (דף ד ע"ב) גבי איתתא מגדליא נשיא, כי חזינו צורבא מרבנן דמעבר אמיליה מוספין ליה, ולמה רבי עקיבא היה צריך לומר שהוסיפו לו משלו.

ותירץ הערוך לנר שהתלמיד חכם שקיבל שנים מאחר, הת"ח נכנס תחת האחר. ולפיכך אם המלך חזקיהו היה מקבל את הט"ו שנות חייו מאחר, היה נכנס תחת האחר ולא היה יכול להיות מלך בשנותיו האלו ע"כ.

רבן גמליאל אומר אין כו' ולא מאמר אחר מאמר כו'- בטעמא דקידושי יבמה קראו חז"ל בשם "מאמר", כתב בסה"ק בית אהרן (בליקוטים), כי ליקוחי אשה קראו חז"ל בשם "קידושין" דכיון דלפני כן היתה מותרת לכולי עלמא, וע"י שהוא מקדשה, הרי הוא אוסרה אכולי עלמא כהקדש לכן קראוהו בשם קידושין וכדאיתא בריש קידושין (ב ע"ב).

אבל יבמה שהיתה אסורה לשוק, לא שייך שם קידושין, כי היתה אסורה וקאי. אלא שע"י היבום הוא מקים שם לאחיו שמת, והוא זעיר אנפין של תחית המתים, שעל זה אומרים מחיה מתים במאמרו (בברכה מעין ז' דליל שבת) לכן קבעו חז"ל לקידושי יבמה בשם "מאמר".

❧ דף נא. טז

רב מנגיד כו' ומאן דמקדש בלא שדוכי- לשון "שידוכין" פירש הר"ן (שבת דף ה' ע"ב מדפי הרי"ף) שהוא לשון שקט ומנוחה, עפ"י מה שתירגם ותשקוט הארץ (שופטים ה') ושדוכת ארעא, כך האשה באה למרגוע נפש ולשקט

לא יקח איש את אשת אביו ולא יגלה כנף אביו כו' בשומרת יבם של אביו הכתוב מדבר כו'- בתורה תמימה (דברים כ"ג א') כתב דלדרך זה מבואר להפליא מה דנקט קרא לשון "כנף אביו", שמצאנו לשון כזה לגבי יבום שאמרה רות לבועז (רות ג' ט') אנכי רות אמתך "ופרשת כנפיך" על אמתך כי גואל אתה, וכתב שם רש"י כי גואל אתה: ועתה עליך לקנות, קנה גם אותי עמה, שיוכר שם המת על נחלתו, כשאבוא על השדה יאמרו זאת אשת מחלון ע"כ. וזה ענין היבום שהוא להקים לאחיו שם, ולכן גם הכא נקט קרא ולא יגלה "כנף" אביו, כיון דמיירי בשומרת יבם של אביו.

ובס' הכתב והקבלה פירש שם על פי מה שכתב רש"י בקידושין (ריש י"ח ע"ב) דאין אדם מוכר את בתו אחר אישות, דהיינו אחר שנשאת שנא' בבגדו בה, כיון שפירש טליתו עליה, שנשאה, שוב אינו רשאי למוכרה, הרי שהנישואין מכונה בשם פרישת טלית. והכא כוונת הכתוב הוא שלא יקח אותה שאביו מוכרה ומצווה לישא אותה, והיינו שומרת יבם של אביו.

והגאון ר' שמשון רפאל הירש ז"ל בביאורו שם הוסיף דבפסוק שלפני זה (שם כב, כט) נאמרה ולו תהיה לאשה, לגבי אנוסה, הרי שמדובר בנישואין שהוא מצווה וחובה עליו, וגם קרא דידן דולא יקח איש את אשת אביו ולא יגלה כנף אביו, איירי באופן שהאב מצווה וחובה עליו לשאת אשה זו, והיינו בשומרת יבם.

והוסיף עוד לבאר דהפסוק בא לשלול דקס"ד דכמו דבנו קם תחת אביו לענין ליעד אמה עברי', ולענין פד' שדה אחוזה, הו"א שהבן יקום תחת אביו את שומרת יבם של אביו, קמ"ל דלא.

❧ דף מט: טז

אמר ישעיה ידענא ביה דלא מקבל מה דאימא ליה ואי אימא ליה אישוייה מזיד- הנה הרמ"א בהל' יוה"כ (תר"ח סע' ב') פסק דבאיסור המפורש בתורה לא אמרינן מוטב שיהא שוגגין ואל יהיו מזידין. ותמה החכמת שלמה (שם) דלפ"ז איך קאמר ישעיה אימא ליה אישוייה מזיד, והרי איסור רציחה להרוג נפש בחנם הוא מפורש בתורה וא"כ אמאי לא רצה ישעיה להשוות את מנשה למזיד. וכתב דבאמת יש ליישב ולומר דנהי דהאיסור מפורש בתורה, מ"מ בנידון הזה לא מפורש בתורה האיסור, דהא מנשה רצה להרגו כדין מדין נביא שקר, ומה שידע ישעיה לתרץ הסתירות לנבואתו אינו כתוב במפורש בתורה, אלא דתמה דהתוס' ד"ה אישוייה כתבו בשם הר"ח דישעיה רצה להשיב לו דגם במנשה כתיב ויראו את אלקי ישראל, וא"כ הרי גם תירוצו מפורש בתורה, וצ"ע.

כי מטא להדי פומא וכו'- כתב החפץ חיים בספרו שמירת הלשון שער התבונה פרק ז' בהערה: עיין בריטב"א שהקשה דהא כבר נמחל לו כמו שאמר המלאך וסר עונך וחטאתך תכפר. ותירץ דלא נמחל רק במה שדיבר זה לפני הקדוש ברוך הוא. ואח"כ חזר הנביא וספר זה הלשון לבני' ולכך נענש שנית, ולענ"ד נ"ל, דלא חטא הנביא במה שסיפר אחר

כשמשדתכת, כמו שנאמר (רות א') ומצאן מנוחה אשה בית אשה.

ובאגרות הפרי מגדים שבהקדמה לאו"ח (אגרת ו) כתב על פי דברי הערוך ששידוכין הוא לשון קישור ועירוב, שע"י השידוכים מתערבבים ומתקשרים הבני זוג זא"ז בקשר של קיימא.

דף נב. פ

נתן לה כסף או שוה כסף וכו' - וברש"י כתב דלהכי אין מאמר קונה ביבמה מן התורה, משום דהיא אשת אח, והתורה לא התירה לו רק ביאה, ולגבי כסף הוא אשת אח ואין קידושין תופסין בחייבי כריתות. והקשה ע"ז הגאון ר' חיים מבריסק זצ"ל, כיון דהבא על יבמתו בין בשוגג בין במזיד וכו' קנה (לקמן ריש פרק ו), אם כן איך משכחת לו שיהי חייבי כריתות ביבמה לגבי יבם, ואין לומר דמשכחת לה אם בא על"י שלא בעדים דהא כתבו התוספות בקידושין (יב ע"ב ד"ה משום) דביאה ביבמה לא צריכה עדים.

והשיב בזה תלמיד יח"ל, הבחור אברהם אנשיל סעקולא הי"ד: נראה לתרץ, דהנה בספר אור שמח (להגאון ר' מאיר שמחה מדווינסק) הל' יבום וחליצה (פרק א הלכה א) נסתפק ביבמה דנקנית בביאה אם היא מטעם קידושין, או דילמא לאו מדין קידושין קאתינן עלה, רק דמצות ביאה גורמת שתקנה לו, וכתב שם בתוך דבריו, דאם נימא דמאמר קונה מן התורה ביבמה, חזינן מזה דשייך ביבמה קידושין, דקידושין תופסין לה לגבי היבם, אמרינן דגם הביאה הוה מטעם קידושין עיין שם. והנה בישועות יעקב אבן העזר הל' יבום וחליצה (סי' קסו ס"ק א) כתב בשם המהרש"ל דביאה ביבמה לא צריכה עדים, הטעם בזה משום דלא הוה מטעם קידושין רק דהוה מצוה.

ולפי"ז מיושבת קושית הגאון הנ"ל, דשפיר משכחת לה כרת ביבמה לגבי היבם, דאם נאמר דמאמר ביבמה קונה מן התורה, ממילא גם הביאה תהי' מדין קידושין כסברת האור שמח, וא"כ הביאה ביבמה תהי' צריכה עדים, דכל הטעם דביאה ביבמה לא צריכה עדים הוא משום דלא הוה מטעם קידושין.

אבל לפי דברינו דהוה מטעם קידושין צריך להיות עדים, וא"כ שפיר משכחת לה פעם כרת ביבמה לגבי היבם, ממילא היא חייבי כריתות ולהכי אין קידושין תופסין בה, ומאמר לא הוה אלא מדרבנן, והוה דומיא להא דכתבו התוס' (בבא מציעא ל ע"א ד"ה אף) גבי עלה עליה זכר פסולה, דאם היתה כשרה הוה ניהא ליה, ולכן אין להכשיר ודו"ק.

דף נב. פ

בגמ': עשאוה כעודר בנכסי הגר וכסבור שלו הן דלא קני - לכא' צ"ב דמ"ש מחצירו של אדם דקונה שלא מדעתו.

וכתב המהרי"ט (חו"מ סמ"א) דשאני עודר בנכסי הגר דהוי מעשה קנין, וע"כ לא קני רק מדעת ובכוונה, אבל רשותו של אדם קונה גם שלא מדעתו.

וכתב על זה האבני נזר (אהע"ז סי' ק"ס) בזה"ל והסברא קלורין לעינים דמצינו כיו"ב באיסורין דמתעסק פטור ודבר שאין מתכוין מותר, ואלו מי ששהה חמץ אצלו בשוגג כתב הטור דהוי כאוכל חלב בשוגג אף דמתעסק ושאינו מתכוין הוא, אך דאינו צריך כוונה רק במידי דמעשה וכ"כ המקור חיים, וכמו כן בכוונת קנין דבלא כוונה חשוב כמתעסק וע"כ בקנין שיש בו מעשה בלא כוונה אינו קונה, אבל רשותו של אדם דלאו משום מעשה שפיר קונה שלא מדעתו, והוא כמו משהה חמץ ברשותו בלא כוונה עכ"ל.

עוד נציין שבבבא מציעא (ח' ע"א) ס"ל לרב נחמן דהמגביה מציאה לחבירו, לא קנה חבירו, דאין אדם זוכה לחבירו במקום דחב לאחריני. ומדייק שם השטמ"ק מרש"י דאמנם חבירו לא קנה, אבל המגביה עצמו קנה ממילא.

והק' ע"ז דמ"ש מעודר בנכסי הגר וכסבור שהם שלו דאמרינן הכא דלא קנה כיון דלא כיון לקנות, והרי הכא נמי הוא לא התכוין לזכות עבור עצמו אלא עבור חבירו, ואם עבור חבירו לא קנה, גם עבור עצמו לא יקנה.

ותי' השטמ"ק דלא דמי, דבעודר בנכסי הגר, לא היתה לו כוונת קנין כלל, שהרי כסבור שהם שלו ולא היתה אצלו רק חפירה בעלמא, אבל התם הרי התכוון להוציא מרשות הפקר, אלא שלא התכוין עבור עצמו אלא עבור חבירו, ועבור חבירו הרי לא זכה, ומשו"ה עכ"פ זכה עבור עצמו.

עפי"ז כתב באמרי בינה (קונטרס הקנינים סי' י"ד) ליישב דברי הנמוקי יוסף (ב"מ י' ע"א) שכתב בהא דאיתא בגמ' דבנפל על הפקר אינו קונה, דנפילה אינו קנין, ובקנין לא ניהא לי' דלקני, שזהו רק משום דקנין ד' אמות הוי קנין דרבנן, והו"ל כאומר אי אפשר בתקנת חכמים, אבל בקנין דאורייתא כל שעשה מעשה קנין אינו יכול לומר שאינו מתכוין לקנות בו. והקשו האחרונים מאי שנא מעודר בנכסי הגר דאף דעושה מעשה קנין, כיון דאינו מתכוין לקנות לא קנה.

אולם לפי דברי השטמ"ק הנ"ל מיושב, ועדיפא מינה, דהרי התם בקנין ד' אמות, הוא מתכוין לקנות, וגם עושה מעשה קנין, אלא שאינו רוצה לקנות במעשה קנין זה, אלא בקנין אחר (- שאינו מועיל), ובקנין דאורייתא לא הי' מועיל מחשבתו שלא לקנות בקנין זה, שהרי רוצה הוא לקנות ולהכניסו ברשותו.

דף נג. פ

ביש תנאי בחליצה קמיפלגי וכו' - הנה בפשטות המחלוקת כאן היא האם אמרינן האי כללא דכל דליתא בשליחות ליתא בתנאי או לא וז"פ.

והנה בבית מאיר אבהע"ז (סי' קכ"א ס"ו) מביא חידוש גדול מספר אור הישר בשם הגאון נוב"י, שמועיל נתינת גט אפילו של שוטה גמור באופן שגדול עומד על גביו ומלמדו כל עניני הגט, וכתב זאת ע"פ דברי התוס' (בכתובות ע"ד) שמועיל לענין חליצה, והבית מאיר תמה עליו דדוקא לענין חליצה שהחלות נעשה מאליו גם בלא רצון האדם מועיל גדול עומד על גביו וכן כגון בכתבת גט שבגיטין (דף כ"ב

ולפיכך כותב הקרן לדוד שהפשט ברש"י אינו לא שישן אינו בר דעת והוא כמו קטן. רק שאדם ישן אין לו כוונה ודעת לעשות קנין יבום אפילו אם יבום מהני בשוגג, והטעם הוא שיבם צריך כוונת ביאה, וישן אין לו כוונת ביאה, אף על פי שיש בו דעת.

דף נד: פ

אשת אח בבנים תליא מילתא כו' - בקובץ הערות להגאון ר' אלחנן וסרמן זצ"ל הי"ד תמה, מה הי' הס"ד בגמ' דאיכא היתר באשת אח מאמו, דכיון דליכא זיקת יבום, מהיכי תיתי דהאשת אח תהי' מותרת.

וכתב בספר קובץ על יד בענין זה: ונראה בזה דעי' בר"מ (פ"ב מאסו"ב ה"א) שכתב: חוץ מאשת אחיו שלא הניח בן, וצ"ב שכתב האי הלכתא בהל' עריות דאסו"ב, הא אשת אח הוא היתר בפרשת יבום, ולשון הר"מ משמע דאשת אח שלא הניח בן לא היא ערוה אלא מחיים, וכמו ערוה דאחות אשתו דכל הערוה היא רק מחיים ואחר מיתת אשתו שרי, ה"נ בערוה דאשת אח נתחדש דבאיכא יבום נסתלק דין ערוה שבאשת אח, דאשת אח שלא הניח בנים הוא איסורו רק מחיים ולא לאחר מיתתו דפקע ממנו איסור ערוה, וזה שכתב הר"מ חוץ מאשת אחיו שלא הניח בן.

וכן נראה ביד רמ"ה בסנהדרין (דף נ"ג) "דלא אסר רחמנא אשת אח אלא שלא במקום יבום", ומש"ה כתב שם דלהכי שריא גם בביאה שניה. וביזה מבואר הגמ', רמז ליבמה דכיון דאשת אח במקום יבום ל"ה ערוה כלל, להכי מבע"ל לרב הונא דגם מחיים לא הוה ערות דאשת אח, וזהו גופא דרשת ר"ה נדה היא, היינו דכמו דנדה מותרת אחר טבילה דאין עליה שם נדה, ה"נ באשת אח לאחר מיתתו אין עליה שם ערוה לאח"מ, והילפותא היא, דעריות דאשת אח במקום יבום היינו דוקא מחיים, ולאחר המיעוט היינו דאשת אח שאין לה בנים דאסורה בחיי בעלה הוא איסור נפרד בעריות מקרא דנדה, והוא לא אותו איסור כמו אשת אח שיש לה בנים, דהכא הוא ילפו' דערוה כנדה.

ובתוס' לעיל ב'. הביאו התו"כ והיא דרשת הירושלמי דילפי' מנדה דאשת אחיו מאמו אין בה כרת, דדוקא אשת אח מאב כנדה, ובראב"ד פ' קדושים הקשה דסותר לדברי רב הונא דילפי' מנדה היא דיבמה בחיי בעלה אסורה, אכן י"ל דחדא דרשה היא, והיינו דהוי ילפותא דערוה דאשת אח היא כנדה דהיא ערוה בזמן מסויים והיינו מחיים דוקא, א"כ שייך ללמוד ב' הדרשות, וגם דרשת הירושלמי דדוקא כשהיא אשת אח מאב כנדה היא ומותרת לאח"מ, בזה מחיים יש בה כרת.

ובזה מבואר הגמ' דס"ד דאשת אח מאמו תהיה מותרת לאחר מיתתה, אף דליכא זיקת יבום, דס"ד דערוה דאשת אח היא סוג עריות כזה דנאסר רק מחיים, וה"נ באשת אח מאמו אף דליכא זיקת יבום.

ע"ב), אבל לא לענין נתינת גט עיין שם באריכות, וכעין היסוד הנ"ל כתבו בעונג יום טוב (סי' יג) והקובץ הערות (סי' עו) שזה יסוד הדין הנ"ל דחליצה דליתא בשליחות ליתא בתנאי, והיינו שמאותו הטעם דלא שייך שליחות בחליצה לא שייך בה תנאי, והיינו דהא דלא מועיל שליחות בחליצה היינו משום דכיון שהחלות נעשה מאליו לא ע"י כח האדם לכן לא מועיל בזה ענין שליחות דדוקא בחלות שנעשה ע"י כח האדם בעצמו שייך למסור לשליח כח זה משא"כ בחליצה, וא"כ מהאי טעמא גופא לא מועיל בה תנאי דכיון שהחלות נעשה מאליו לא שייך להטיל בה תנאי כמו שלא שייך להטיל תנאי בהכשר שחיטה, והיינו מטעם הנ"ל שחלות ההכשר נעשה מאליו ע"י מעשה השחיטה ולא ע"י האדם.

ולפי הנ"ל י"ל דבזה נחלקו כאן בגמ' אי יש תנאי בחליצה או לא, דנחלקו ביסוד חליצה אם החלות נעשה מאליו וא"כ א"א להטיל בה תנאי כנ"ל, או שהחלות נעשה ע"י האדם ושפיר שייך להטיל בה תנאי, והא דליתא בשליחות צריך לומר בזה טעם אחר ודו"ק.

דף נג: פ

הבא על יבמתו בין בשוגג בין במזיד וכו' קנה - כתב המנחת חינוך (מצוה תקצ"ח אות ו') דנראה דנהי דקנה את יבמתו בין בשוגג בין באונס והוי אשתו, מ"מ עדיין לא קיים מצות יבום, דהא לא כוון לשם מצות יבום, ואפילו למ"ד מצות אינן צריכות כוונה, מ"מ במתכוין שלא לצאת אינו יוצא, והדתנן הכא במזיד היינו לשם זנות הוא ככוונה הפוכה.

והגר"ש איגר (ספר העיקרים ח"א עמוד קכ"ח) ג"כ נקט דהמכוון לשם זנות אינו מקיים מצות יבום ומ"מ קנה ביבמתו, אלא דאינו מבואר בדבריו אי ס"ל דיכול לקיים מצות יבום בביאה שניה לאחר שכבר קנאה בביאה הראשונה.

דף נד: פ

ישן לא קנה ביבמתו - ומבאר רש"י - דישן לאו בר דעת ולא הוה קנינו קנין ע"כ.

וכותב הריטב"א שאע"פ שיבם לא צריך דעת, אבל לפי רש"י צריך בר דעת אף על פי שאין צריך דעת. והקרן לדוד (או"ח סימן י"ח) כותב, שמשמע דלפי רש"י ישן אינו בר דעת, והוא כמו קטן ושוטה.

ועל זה מקשה הקרן לדוד דהרי הרמ"א (יו"ד סימן שע"ב סוף ס"א) מביא מהמהרי"ל שכהן שיושן במקום שיש טומאת מות, חבירו צריך להקיצו. וגם בשו"ע או"ח (סימן ס"ג ס"ה) כותב שאם אדם ישן ובא סוף זמן קריאת שמע חבירו צריך להקיצו. וגם בשו"ע או"ח (סימן נ"ה ס"ו) כותב שאם אחד ישן ויש ט' שמתפללים מצטרף הישן עמהם ע"ש. ואם ישן יש לו דין של קטן או שוטה, למה צריך להקיצו את הכהן הנמצא במקום טומאה, או להעיר את האדם כדי שלא יעבור זמן ק"ש, וגם יהיה אסור לצרף מי שיושן למנין.

גליון זה יוצא לאור ע"י 'שיעור הדף היומי' בביהמ"ד אהל תורה רח' הרב יוסף קארו 4 ביתר
ניתן לקבל גליון זה ע"י בקשה למייל:

K0504166339@gmail.com